การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก*

BUDDHADHAMMA INTEGRATION FOR PROMOTING ADMINISTRATION EFFECTIVENESS OF MUNICIPALITIES IN NAKHON NAYOK PROVINCE

พระมหาบรรพต กิตฺติปญฺโญ, เติมศักดิ์ ทองอินทร์, สุรพล สุยะพรหม
Phramaha Banpot Kittipanyo, Temsuk Thong-In, Surapon Suyaprom
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: banpotganha@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก และ 3. นำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 394 คน ผ่านแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.973 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 21 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ 10 รูปหรือคน โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยด้านการบริหารและปัจจัยด้านพละ 4 ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 3. การบูรณาการหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย ปัญญาพละ คือ ใช้ข้อมูล ความรู้ และเหตุผลในการตัดสินใจ วิริยะพละ คือ ความมุ่งมั่นอุตสาหะในการบริการประชาชนและการติดตามงานอย่างต่อเนื่อง อนวัชชพละ คือ ประพฤติสุจริต ยุติธรรม และตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอน และสังคหพละ คือ ความเมตตาและความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือ โดยเฉพาะการดูแลประชาชนกลุ่มเปราะบาง

คำสำคัญ: การบูรณาการ; หลักพุทธธรรม; ประสิทธิผล; การบริหารงาน

*Received August 7, 2025; Revised September 9, 2025; Accepted September 11, 2025

Abstract

This research article aimed 1. to study the administrative effectiveness of municipalities in Nakhon Nayok Province, 2. to examine the factors affecting the administrative effectiveness of municipalities in Nakhon Nayok Province, and 3. to present the integration of Buddhist principles to promote administrative effectiveness of municipalities in Nakhon Nayok Province. The study employed a mixed-methods approach. Quantitative data was collected from 394 respondents using a questionnaire with a reliability coefficient of 0.973. The data were analyzed using descriptive statistics including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics through stepwise multiple regression analysis. Qualitative data were collected from 21 key informants and 10 participants in focus group discussions and analyzed through descriptive content analysis.

The findings revealed that 1. the overall administrative effectiveness of municipalities in Nakhon Nayok Province was at a high level, 2. administrative factors and Bala 4 (the Four Powers) significantly affected the administrative effectiveness of municipalities in Nakhon Nayok Province at the 0.01 and 0.05 levels, respectively, and 3. the integration of Buddhist principles comprised Paññā-bala (using information, knowledge, and reason in decision-making), Viriya-bala (determination and diligence in serving the public and continuous follow-up), Anavajja-bala (acting honestly, justly, and accountably in every process), and Saṅgaha-bala (showing kindness and generosity, especially in caring for vulnerable groups).

Keywords: Integration; Buddhist Principles; Effectiveness; Administration

บทนำ

ระบบการปกครองของไทยในอดีตเน้นการรวมศูนย์อำนาจ แม้จะมีการจัดหัวเมืองตั้งแต่สมัยสุโขทัยและอยุธยา แต่ด้วยเหตุผลด้านความมั่นคง การปกครองจึงคงรูปแบบรวมศูนย์มาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งทรงปรับปรุงโครงสร้างการบริหารประเทศเพื่อต้านภัยการล่าอาณานิคม ทำให้การปกครองท้องถิ่นไทยเริ่มมีรูปแบบที่ชัดเจนผ่านการประกาศใช้พระราชบัญญัติสุขาภิบาลกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2441 และต่อมาพัฒนาเป็นพระราชบัญญัติการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่วางกรอบการกระจายอำนาจให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2564)

จังหวัดนครนายกเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนพัฒนาจังหวัด เช่น แผนพัฒนาจังหวัดนครนายก ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) ที่กำหนดวิสัยทัศน์นครนายกเมืองน่าอยู่ โดยเน้นการพัฒนาสินค้าเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สุขภาพ วัฒนธรรม รวมถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุล การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจึงต้องไม่เพียงยึดตามนโยบายจากหน่วยงานกำกับดูแลเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาความสอดคล้องในทุกระดับและให้ความสำคัญกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่เป็นหลัก เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงและยั่งยืน (พิรียุตม์ วรรณพฤกษ์, 2553; กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2564)

ในมิติทางพระพุทธศาสนา หลักพุทธธรรมสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางพัฒนาการบริหารงาน โดยเฉพาะ หลักพละ 4 ได้แก่ ปัญญาพละ วิริยะพละ อนวัชชพละ และสังคหพละ ซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎก (อง.นวก. (ไทย). 23/209/376) หลักธรรมดังกล่าวช่วยเสริมพลังแห่งปัญญา ความเพียร ความสุจริต และการเกื้อกูล ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการยกระดับประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาล

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว จึงนำไปสู่การศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก โดยมุ่งสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่บูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับแนวทางการบริหารสมัยใหม่เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ในจังหวัดนครนายก จำนวน 25,384 คน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2564)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในชุมชนของพื้นที่ชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาลในจังหวัดนครนายก ได้แก่ เทศบาลเมืองนครนายก เทศบาลตำบลบ้านนา

เทศบาลตำบลเกาะหวาย และเทศบาลตำบลองครักษ์ โดยทำการสุ่มอย่างเป็นระบบและกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ .05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ จำนวน 394 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกแบบเจาะจง เป็นผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการที่เกี่ยว ข้องหรือมีประสบการณ์โดยตรงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 21 รูปหรือคน ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 5 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 5 คน กลุ่มตัวแทนผู้เกี่ยวข้อง ผู้รับบริการประชาชน จำนวน 5 คน กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้าน รัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 3 คน และกลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 5 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การบริหารงาน ตอนที่ 3 หลักพละ 4 ตอนที่ 4 ประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก ตอนที่ 5 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์การวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในชุมชนของพื้นที่เทศบาลในจังหวัดนครนายกรวมทั้งสิ้น จำนวน 394 คน

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

5.2 การวิเคราะห์การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก พบว่า ประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.87, S.D.=0.78) โดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านการปรับเปลี่ยน รองลงมาคือ ด้านประสิทธิภาพ ด้านการพัฒนา ด้านความพึงพอใจ และด้านผลผลิต ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก ในภาพรวม

ข้อ	ประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านผลผลิต	3.85	0.66	มาก
2.	ด้านประสิทธิภาพ	3.89	0.72	มาก
3.	ด้านความพึงพอใจ	3.86	0.68	มาก
4.	ด้านการปรับเปลี่ยน	3.91	0.71	มาก
5.	ด้านการพัฒนา	3.86	1.14	มาก
	ภาพรวม	**3.87**	**0.78**	**มาก**

2. ปัจจัยที่ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก

สมมติฐานที่ 1 การบริหารงาน ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติงาน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข อย่างน้อย 1 ด้านส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก ในการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับการบริหารงานที่ประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบ Stepwise โดยมีตัวแปรที่ศึกษา คือ การวางแผน การปฏิบัติงาน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การบริหารงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก

ตัวแปรการบริหารงาน	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	12.880	2.381		5.409**	.000
การวางแผน (P1)	.641	.250	.126	2.566*	.011
การปฏิบัติงาน (P2)	.555	.273	.114	2.032*	.043
การตรวจสอบ (P3)	1.325	.245	.276	5.410**	.000
การปรับปรุงแก้ไข (P4)	1.415	.241	.312	5.880**	.000

Multiple R =.790[d] R^2=. 624 Adjusted R^2=. 610 Std. Error=3.001 F=39.41 Sig=.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารงานส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .790 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ .624 สัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .610 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการตัดสินใจ (Std. Error) เท่ากับ 3.001 แสดงว่า การบริหารงานสามารถร่วมกันทำนายประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก ได้ร้อยละ 62.4 ซึ่งสามารถเขียนในรูปของสมการได้ดังนี้

$$\hat{y} = 12.880 + 1.415_{(P4)} + 1.325_{(P3)} + .641_{(P1)} + .555_{(P2)}$$

$$Z_Y = .312Z_{P4} + .276Z_{P3} + .126Z_{P1} + .144Z_{P2}$$

สมมติฐานที่ 2 หลักพละ 4 ประกอบด้วย ปัญญาพละ กำลังความรู้ วิริยะพละ กำลังความเพียร อนวัชชพละ กำลังความสุจริต สังคหพละ กำลังความสงเคราะห์ อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก

ในการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับหลักพละ 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบ Stepwise โดยมีตัวแปรที่ศึกษาคือ ประกอบด้วย ปัญญาพละ กำลังความรู้ วิริยะพละ กำลังความเพียร อนวัชชพละ กำลังความสุจริต สังคหพละ กำลังความสงเคราะห์

ตารางที่ 3 หลักพละ 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก

ตัวแปรหลักพละ 4	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.875	.164		5.336**	.000
ปัญญาพละ กำลังความรู้ (Pala4)	.233	.044	.263	5.266**	.000
วิริยะพละ กำลังความเพียร (Pala3)	.205	.056	.221	3.642**	.000
อนวัชชพละ กำลังความสุจริต (Pala2)	.194	.056	.208	3.486**	.001
สังคหพละ กำลังความสงเคราะห์(Pala1)	.145	.055	.145	2.621**	.009

Multiple R = .750[d] R^2 = .562 Adjusted R^2 = .548 Std. Error = 3.215 F= 30.47 Sig= .000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า หลักพละ 4 ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก ทั้ง 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ ปัญญาพละ กำลังความรู้ วิริยะพละ กำลังความเพียร อนวัชชพละ กำลังความสุจริต สังคหพละ กำลังความสงเคราะห์

ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .750 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ .562 สัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .548 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการตัดสินใจ (Std. Error) เท่ากับ 3.215 แสดงว่า หลักพละ 4 สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก ได้ร้อยละ 56.2 ซึ่งสามารถเขียนในรูปของสมการได้ดังนี้

$$\hat{y} = 0.875+0.233_{(Pala4)}+0.205_{(Pala3)}+0.194_{(Pala2)}+0.145_{(Pala1)}$$

$$Z_Y = .263Z_{Pala4} + .221Z_{Pala3} + .208Z_{Pala2} + .145Z_{Pala1}$$

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก พบว่าการบริหารงานของเทศบาลครอบคลุม 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านการผลิตที่สะท้อนผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน ด้านประสิทธิภาพที่วัดจากความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร ด้านความพึงพอใจที่ประเมินจากความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้านการปรับเปลี่ยนที่แสดงถึงความสามารถในการตอบสนองต่อสถานการณ์ และด้านการพัฒนาที่สะท้อนการยกระดับการบริหารงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การบูรณาการหลักพุทธธรรมโดยเฉพาะหลักพละ 4 สามารถส่งเสริมความเข้มแข็งในการบริหารงานได้อย่างชัดเจน ปัญญาพละ

คือ กำลังแห่งปัญญาที่เน้นการใช้ข้อมูล ความรู้ และเหตุผลในการตัดสินใจวิริยะพละ คือ กำลังแห่งความเพียรที่มุ่งมั่นอุตสาหะในการบริการประชาชนและการติดตามงานอย่างต่อเนื่อง อนวัชชพละ คือ กำลังแห่งความสุจริตที่เน้นความโปร่งใส ยุติธรรม และตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอน และสังคหพละ คือ กำลังแห่งการสงเคราะห์ที่สะท้อนความเมตตาและความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือ โดยเฉพาะการดูแลประชาชนกลุ่มเปราะบาง นอกจากนี้ การบูรณาการยังสอดคล้องกับกระบวนการบริหารจัดการเชิงระบบตามวงจร PDCA โดยเริ่มจากการวางแผน (Plan) ที่อ้างอิงข้อมูลและความต้องการของชุมชน การปฏิบัติงาน (Do) ที่ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การตรวจสอบ (Check) ที่เน้นการประเมินผลและรับฟังปัญหาจากประชาชน และการปรับปรุงแก้ไข (Action) ที่เน้นการพัฒนาสร้างสรรค์และแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยยกระดับประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลให้ตอบสนองต่อประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก พบว่า ประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งหมดจากการบูรณาการหลักพุทธธรรมเอส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก เป็นไปตามแนวประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก สอดคล้องกับการศึกษาของอภิษฎาข์ ศรีเครือดง และคณะ (2558) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของ เทศบาลนครนนทบุรี มีการกำหนดโครงสร้าง มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และตารางกิจกรรมไว้ให้ชัดเจน มีการจัดกีฬาสันทนาการระหว่างชุมชน มีการวางแผนงานร่วมกัน ควรมีการพบปะเพื่อประเมินผลร่วมกันประจำทุกเดือน และให้มีการจัดงานประเพณีท้องถิ่นร่วมกันปัจจัยด้านการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน คือ การมีความจริงใจต่อกัน รับฟังความคิดเห็นให้ความร่วมมือในกิจกรรมของชุมชน มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันระหว่างสมาชิก ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก การเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและการตัดสินใจ คิดและเสนอปัญหา การแบ่งปันผลประโยชน์ การประเมินผล การสนับสนุนการดำเนินงาน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก พบว่า ด้านปัจจัยการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายกทั้ง 4 ด้าน อย่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยเรียงลำดับ ตามสมการดังนี้ คือ การวางแผน การปฏิบัติงาน การตรวจสอบและการปรับปรุงมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการวางแผนเพื่อมีเป้าหมายอย่างชัดเจน โดยการวางแผนมีระยะสั้นและระยะยาว ในการปรับเปลี่ยนการบริหารงานได้อย่างรวดเร็วเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ โดยการใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพ ให้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณภัทร ปิณฑรัตน์ (2561) ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของผู้นำองค์กรตามหลักพละ 4 ในธุรกิจประกันภัย ผลการวิจัยพบว่า 1. หลักธรรมพละ 4 ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้นำองค์กร

มี 4 คุณลักษณะ คือ 1. ปัญญาพละ คุณลักษณะทางด้านสติปัญญา ความรอบรู้ เฉลียวฉลาด รอบคอบ ในการตัดสินใจและสั่งการ 2. วิริยะพละ คุณลักษณะทางด้านความขยันอดทน ความอุตสาหะ บากบั่นไม่ย่อท้อ เมื่อพบปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานก็สามารถปลุกปลอบใจตนเองได้ และมีกำลังใจดี 3. อนวัชชพละ คุณลักษณะทางด้านการงานไม่มีโทษ ความซื่อสัตย์สุจริตยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมในการประกอบกิจการ ไม่เป็นโทษหรือเบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน 4. สังคหพละ คุณลักษณะทางด้านมนุษยสัมพันธ์สร้างหลักมนุษยสัมพันธ์ที่ดีด้วยวัตถุ 4 ประการ ได้แก่ การให้ การใช้วาจาเป็นมิตร สุภาพอ่อนหวาน การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และการวางตนเหมาะสมถูกต้องดีงาม 2. บุคลากรธุรกิจประกันวินาศภัยมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะของผู้นำองค์กรตามหลักพละ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บุคลากร ธุรกิจประกันวินาศภัยมีความคิดเห็นว่าผู้นำองค์กรมีคุณลักษณะตามหลักพละ 4 อยู่ใน ระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของผดุง วรรณทอง และคณะ (2561) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้บริหารองค์กรเอกชนในจังหวัดนนทบุรี และสำคัญต่อการบริหารองค์กรเอกชนเพราะ 1. ด้านฉันทะ เป็นจุดเริ่มต้นที่จะทำให้บุคลากรเกิดและมีความพอใจ ในหน้าที่รับผิดชอบและปฏิบัติอย่างเต็มกำลังความสามารถ 2. ด้านวิริยะทำให้มีความตื่นตัวพร้อมที่จะพัฒนาการทำงานอยู่ตลอดเวลา มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง 3. ด้านจิตตะเป็นหลักที่จะต้องเอาใจใส่งานอยู่เสมอ เมื่อเกิดปัญหาก็หมั่นตรวจสอบหาข้อบกพร่อง ทำงานที่ได้รับมอบหมาย อย่างเต็มกำลังความสามารถ 4. ด้านวิมังสา เพราะสามารถแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีการพัฒนาดียิ่งขึ้นไป สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอดทนต่อปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานโดยใช้ความรู้ความสามารถของตนเองไตร่ตรองการทำงานที่ได้รับมอบหมายอยู่เสมอ โดยใช้กำลังสติปัญญา แสวงหาวิธีการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก สามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ดังนี้ ประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการวางแผน 2. ด้านการปฏิบัติตามแผน 3. ด้านการตรวจสอบ และ 4. ด้านการแก้ปัญหา (Action) มีระบบรับเรื่องร้องเรียนและบริการแบบเบ็ดเสร็จ บูรณาการการทำงานกับหน่วยงานอื่น มุ่งเน้นผลลัพธ์ที่ยั่งยืน โปร่งใส มีส่วนร่วมจากประชาชน และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างรอบด้าน โดยการนำหลักพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลัก พละ 4 เข้ามาบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก นำปัจจัยการบริหารงานมาเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก ดังนี้ 1. ผลผลิต ผลจากการปฏิบัติงาน 2. ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลจากการปฏิบัติงาน 3. ความพึงพอใจ 4. การปรับเปลี่ยน 5. การประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของวันเพ็ญ วัฒนกูล (2566) ที่พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงบประมาณด้านการศึกษาโรงเรียนสังกัด

กรุงเทพมหานคร กลุ่มเขตกรุงธนใต้ หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงบประมาณด้านการศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร การบูรณาการหลักพุทธธรรม 1. ฉันทะ มีใจรัก ศรัทธา และเชื่อมั่นต่อหน้าที่ 2. วิริยะ ขยันหมั่นเพียรด้วยความอดทน 3. จิตตะ ตั้งใจจิตรับรู้ ในสิ่งที่ทำ 4. วิมังสา หมั่นใช้ปัญญาพิจารณา วางแผนดำเนินการ และนำหลักการบริหารจัดการตามกระบวนการ PDCA มาบริหารเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงบประมาณ ทั้งด้านการวางแผน การปฏิบัติงานตามแผน การตรวจสอบ การปรับปรุงงาน เพื่อให้เกิดการบริหารแบบครบวงจรและสอดคล้องกับงานวิจัยของอวยชัย รางชัยกุล (2566) พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมสามารถเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมรรถนะการปฏิบัติงานที่ได้รับการส่งเสริมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การทำงานเป็นทีม การยึดมั่นในความถูกต้อง การสั่งสมความเชี่ยวชาญในอาชีพ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การให้บริการที่ดี การเสริมสร้างสมรรถนะเหล่านี้มีปัจจัยส่งเสริมสำคัญ คือ การปฏิบัติงานตามหลัก 7S นอกจากนี้ยังมีการบูรณาการ หลักพละ 4 ของพุทธธรรมเข้าไว้ด้วย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ 1. ปัญญาพละ (พลังแห่งปัญญา) ใช้นวัตกรรมในการปฏิบัติงานเข้ารับการอบรมตามระเบียบราชการนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้ในการทำงาน 2. วิริยพละ (พลังแห่งความเพียร) เอาใจใส่และตั้งใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถมีความมุ่งมั่น ขยันขันแข็ง 3. อนวัชชพละ (พลังแห่งความซื่อสัตย์) มีความรับผิดชอบสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้รับบริการปลูกศรัทธาในจิตใจผู้ใช้บริการ 4. สังคหพละ (พลังแห่งการสงเคราะห์) มีจิตอาสา พร้อมช่วยแก้ไขปัญหาและอุปสรรคสามารถทำงานนอกเวลาได้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์องค์ความรู้จากผลการวิจัย พร้อมทั้งจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ตรงในประเด็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อเสนอแนะที่ได้รับมาประมวลและปรับปรุงองค์ความรู้ให้มีความครบถ้วนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนนำไปจัดทำเป็นแผนภาพสังเคราะห์องค์ความรู้ดังแสดงต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพดังกล่าวสามารถอธิบายองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ได้ดังนี้

ประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดนครนายก ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านผลผลิตด้านการบริหารงาน โดยมีตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1. เทศบาลมีการผลิตบุคลากรและกิจกรรมด้านการเผยแผ่ได้อย่างเหมาะสมเพียงพอต่อความต้องการของประชาชน 2. เทศบาลมีการวางแผนทำงานแลควบคุมกิจกรรมให้เหมาะสม 3. กระบวนการทำงานและการให้บริการเน้นทำงานรวดเร็วลดขั้นตอนใช้ระบบที่มีประสิทธิภาพ 4. เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริการประชาชนและการบริหารจัดการข้อมูล 5. การพัฒนาบุคลากรเสริมทักษะสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมศักยภาพและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่

2. ด้านประสิทธิภาพด้านการบริหารงาน โดยมีตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1. เทศบาลมีการประเมินความรู้ ความสามารถ เพื่อเข้าสู่ตำแหน่งต่าง ๆ อยู่บนพื้นฐานแห่งความถูกต้องเหมาะสมมีความยุติธรรม 2. เทศบาลมีการติดตามตรวจสอบ รายงานผลปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3. การจัดกิจกรรมทางสังคมและการทำจิตอาสาเพื่อกระตุ้นความรู้สึกมีคุณค่าและการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม 4. การส่งเสริมการใช้ธรรมะเพื่อให้ผู้สูงอายุมีสติและเข้าใจการเสื่อมสภาพของร่างกาย 5. การบริการจิตวิทยาและการดูแลสุขภาพจิตเพื่อช่วยผู้สูงอายุจัดการกับปัญหาทางจิตใจ

3. ด้านความพึงพอใจด้านการบริหารงาน โดยมีตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1. เทศบาลมีการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย 2. เทศบาลมีการบริหารความรู้ที่ดีอย่างเหมาะสมส่งผลให้การปฏิบัติงานมี ประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น 3. เทศบาลมีการกำหนดแบบประเมินความพึงพอใจในทุกภารกิจ นำผลไปปรับปรุงงาน 4. เทศบาลเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงาน งบประมาณ และกระบวนการให้บริการ เพื่อให้ตรวจสอบได้และเกิดความเชื่อมั่น 5. อบรมเจ้าหน้าที่ให้มีจิตบริการ มีทักษะที่เหมาะสม การทำงานที่ส่งเสริมความสุขในการให้บริการ

4. ด้านการปรับเปลี่ยนด้านการบริหารงาน โดยมีตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1. เทศบาลมีแผนงานในการปรับแผนการทำงานจากผลของการดำเนินงานตามแผนงานที่กำหนด 2. เทศบาลมีแผลการทำงานที่สามารถระบุแนวทางการพัฒนาผลงานหรือการทำงานในรูปแบบใหม่ที่ดีกว่าเดิมทันระยะเวลา 3. เทศบาลได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการให้บริการประชาชน และการจัดการข้อมูล เพื่อเพิ่มความรวดเร็ว โปร่งใส และเข้าถึงได้ง่าย 4. เทศบาลได้ปรับปรุงสาธารณูปโภค ระบบขนส่ง การจัดการขยะ แหล่งท่องเที่ยว ระบบการศึกษา สิ่งแวดล้อม 5. มีการปรับโครงสร้างการบริหารให้ยืดหยุ่น ลดขั้นตอนที่ซับซ้อน กำหนดบทบาทหน่วยงานชัดเจน

5. การพัฒนาด้านการบริหารงานโดยมีตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1. เทศบาลมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อการบริหารงานได้อย่างรวดเร็วและลดภาระงานที่ซับซ้อน 2. เทศบาลมีการทำความตกลงร่วมกันกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในการบริหารงาน 3. พัฒนาและปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค พื้นที่สาธารณะ การคมนาคม ที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อม 4. มุ่งเน้นการพัฒนาทั้งในด้านทรัพยากรมนุษย์ โครงสร้างพื้นฐาน 5. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ทันสมัยการศึกษา โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทศบาลควรเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารงานโดยดำเนินการให้เหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของพนักงานและประชาชนในพื้นที่ควบคู่กัน และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นเพื่อร่วมวางแผนการดำเนินงานของเทศบาลอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

2. เทศบาลควรส่งเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์และทบทวนข้อบกพร่องในการทำงานอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งปรับปรุงระบบการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยควบคู่กับการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรมีความอดทน มุ่งมั่นในการปฏิบัติงานจนเกิดผลสัมฤทธิ์ และสนับสนุนทรัพยากรหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรม เพื่อให้การบริหารงานตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เทศบาลควรมีการวางแผนทำงานและควบคุมกิจกรรมให้เหมาะสมดำเนินการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการงานภาครัฐอย่างเป็นระบบ เช่น ระบบออนไลน์ ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร (MIS) ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) และระบบราชการอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชน เสริมสร้างความโปร่งใส เปิดเผยข้อมูลที่สามารถตรวจสอบได้ และส่งเสริมการบริหารงานที่มีความรับผิดชอบและยึดมั่นในหลักจริยธรรม

2. เทศบาลควรส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ทบทวนข้อบกพร่องในกระบวนการทำงานและปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในทุกขั้นตอนของการบริหารงาน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผนการดำเนินงาน และสะท้อนความต้องการของชุมชนอย่างตรงจุด พร้อมทั้งดำเนินงานด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อสาธารณะ และเปิดเผยข้อมูลอย่างชัดเจน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารงานของท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารงานเทศบาล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์และประเมินผลสัมฤทธิ์ประสิทธิผลด้านโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการวางแผนและพัฒนาการบริหารงานในอนาคตอย่างเหมาะสมและยั่งยืน

2. ควรศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความตระหนักถึงความคุ้มค่าและเห็นความสำคัญของการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ควรเน้นการสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหาการดำเนินงานที่เกิดขึ้นฝ่ายเดียวและขาดความสนใจจากประชาชน

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2564). *ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. สืบค้น 24 กันยายน 2567, จาก https://www.dla.go.th

ณภัทร ปิณฑรัตน์. (2555). *คุณลักษณะของผู้นำองค์กรตามหลักพละ 4 ในธุรกิจประกันภัย* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ผดุง วรรณทอง และคณะ. (2560). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารองค์กรเอกชนในจังหวัดนนทบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(2), 99-110.

พิรียุตม์ วรรณพฤกษ์. (2553). *ตอบโจทย์สิ่งแวดล้อมท้องถิ่น: แนวทางการจัดการขยะและน้ำเสียขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วันเพ็ญ วัฒนกูล. (2566). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงบประมาณ ด้านการศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มเขตกรุงธนใต้* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อภิษฎาข์ ศรีเครือดง และคณะ. (2558). *การพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของเทศบาลนครนนทบุรี* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อวยชัย รางชัยกุล. (2566). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row.